

Французькі фахівці вважають, що стратегічний аналіз реалізують у два етапи: на першому ідентифікують «організаційні компетенції» для виявлення стратегічних компетенцій, а на другому визначають перспективні сфери діяльності для їх освоєння підприємством за допомогою портфеля стратегічних компетенцій. В. В. Пастухова [4], досліджуючи позиції зарубіжних та вітчизняних вчених стосовно алгоритму стратегічного аналізу, виділяє три етапи його здійснення. На першому етапі на основі результатів аналізу стану підприємства у конкурентному середовищі здійснюють ідентифікацію та оцінку стратегічного потенціалу підприємства, визначають стратегічний потенціал успіху. Другий етап передбачає стратегічну сегментацію, оцінку привабливості ринків діяльності та вибір перспективних сфер діяльності підприємства. Завершують стратегічний аналіз, на думку автора, оцінкою стратегічної позиції підприємства на ринку.

Н. Ю. Круглова та М. І. Круглов, досліджуючи моделі стратегічного управління, зазначають, що стратегічний аналіз слід проводити за наступними етапами [5, с. 386–387]: аналіз перспектив зростання шляхом виявлення майбутніх тенденцій, можливостей і загроз; аналіз позицій у конкурентній боротьбі, завданням якого є визначення можливостей підвищення результатів роботи компанії за рахунок посилення конкуренції; порівняльний аналіз перспектив фірми за різних стратегій діяльності та встановлення пріоритетів при розподілі ресурсів між різними видами діяльності; аналіз шляхів диверсифікації, завданням якого є оцінка недоліків набору видів діяльності компанії і визначення нових видів. Результати аналізу за першими трьома позиціями дають змогу виявити потенціал компанії. Якщо він недостатній для досягнення намічених цілей, то необхідно реалізувати можливості зростання за рахунок поліпшення стратегії диверсифікації [5, с. 387]. З погляду авторів стратегічний аналіз є механізмом перетворення цілей компанії в систему стратегій.

Систематизація наукових підходів стосовно змісту та кількості етапів стратегічного аналізу показала, що основними етапами стратегічного аналізу є: виявлення цілей та місії організації; аналіз середовища організації (оцінка потенціалу, аналіз перспектив зростання, аналіз ринку і стану конкуренції, конкурентоспроможності, стратегічна сегментація, оцінка стратегічної позиції та шляхів диверсифікації); формування й оцінка варіантів стратегії (вибір стратегії, розроблення політики та стратегічних планів організації).

Ознайомлення та критичний аналіз багатьох літературних джерел дали підстави представити стратегічний аналіз як низку потужних аналітичних інструментів, за допомогою яких майбутнє будь-якого бізнесу можна передбачити настільки точно, що буде змога безпомилково вибрати правильний стратегічний напрям для нього. До того ж, проведення аналізу – це складний і трудомісткий процес, котрий потребує чіткої організації праці та злагоджених дій виконавців

Література

1. Баранчев В. Стратегический анализ: технология, инструменты, организация / В. Баранчев // Проблемы теории и практики управления. – № 5. – 1998. – С. 85–90.
2. Забелин П. В. Предпринимательский менеджмент / Забелин П. В., Нестеров П. В., Федцов В. Г. – М. : «Издательство ПРИОР», 1999. – 224 с.
3. Володькина М. В. Стратегический менеджмент: учеб. пособие / Володькина М. В. – [2-е изд., испр.]. – К. : Знання, 2004. – 149 с.
4. Пастухова В. В. Аналіз системи стратегічного управління підприємством: методологічний аспект / В. В. Пастухова // Фінанси України. – № 10. – 2000. – С. 69–74.
5. Круглова Н. Ю. Стратегический менеджмент : учебник для вузов / Н. Ю. Круглова, М. И. Круглов. – М. : Издательство РДЛ, 2003. – 464 с.

Світлана ГАЛЕЩУК

Тернопільський національний економічний університет

**ЩОДО УТОЧНЕННЯ ПОНЯТЬ «ВАЛЮТНІ ОПЕРАЦІЇ» ТА
«ОПЕРАЦІЇ У ІНОЗЕМНІЙ ВАЛЮТІ»**

Для проведення поглибленого дослідження ведення обліку операцій в іноземній валюті важливе місце посідає аналіз термінів «валютні операції» та «операції в іноземній валюті», порівняння цих понять для подальшого виокремлення тотожностей та відмінностей між ними. Вітчизняні науковці не дійшли до єдиного висновку щодо семантичної різниці між цими визначеннями та порядком їх використання для потреб обліку. Критичний аналіз праць науковців (М. А. Кальнея, С. І. Лучковської, Т. А. Важеєвської, І. В. Жиглей та ін.) дозволив виокремити основні суперечності щодо трактування валютних операцій: (1) чи такі операції відносяться виключно до сфери банківської діяльності та мають комерційне призначення, чи охоплюють значно ширше коло інтересів, пов'язаних із здійсненням зовнішньоекономічної діяльності; (2) що виступає об'єктом валютних операцій: валютні цінності, виражені в лише іноземній валюті, чи у національній та іноземній валютах; (3) які критерії віднесення національної валюти до валютних цінностей при здійсненні трансакцій?

Чинне законодавство не дає чіткого тлумачення терміну «валютні операції», розкриваючи його сутність через перелік валютних трансакцій, визначених Декретом КМУ «Про валютне регулювання і валютний контроль» (далі – Декрет КМУ), до якого включаються операції, пов'язані:

- а) з переходом права власності на валютні цінності, за винятком тих, що здійснюються між резидентами у валюті України;
- б) з використанням валютних цінностей в міжнародному обороті як засобу платежу, з передаванням заборгованостей та інших зобов'язань, предметом яких є валютні цінності;
- в) з ввезенням, переказуванням і пересиланням на територію України та вивезенням, переказуванням і пересиланням за її межі валютних цінностей [1].

Стає зрозумілим, що до валютних операцій відносяться операції з валютними цінностями при виконанні ними функцій (1) міжнародного засобу платежу, нагромадження, міри вартості для забезпечення зовнішньої економічної співпраці; (2) особливого товару, що може бути переданий у власність в результаті операцій на валютному ринку. Таким чином, законодавець відповідає на поставлені науковцями запитання: по-перше, валютні операції стосуються як банківської діяльності так і інших суб'єктів валютного ринку, що здійснюють валютні трансакції у рамках зовнішньоекономічної діяльності, включаючи домашні господарства, які беруть участь в русі валютних цінностей через кордон України, по-друге, до об'єктів валютних операцій належать валютні цінності, перелік яких наведено у ст. 3 Декрету КМУ, по-третє, валюта України не включається до валютних цінностей, коли операції здійснюються між резидентами. Однак, ми згодні з думкою А. В. Гарбінської, яка зазначає, що занадто нечітким є вираз „операції, пов'язані з”, оскільки, наприклад, з переходом права власності на певні валютні цінності може бути пов'язана безліч різних дій: від прийняття компетентним органом управління підприємства-власника валютних цінностей рішення про їх відчуження, до передачі співробітником бухгалтерії відповідного платіжного доручення в уповноважений банк [2, с. 214].

Щодо операцій у іноземній валюті, в економічній літературі з цим поняттям рідше зустрічаємося, так як чимало дослідників (О. О. Єна, С. І. Лучковська та ін.) ототожнюють їх з валютними. На нашу думку, такий підхід є занадто спрощеним та суперечить нормам Декрету КМУ, а отже не може бути використаний на практиці. Тому для подальшого дослідження відповідно до Декрету КМУ та зауважень щодо змісту валютних цінностей виокремимо види валютних операцій залежно від їхнього предмету:

- 1) операції у валюті України, в тому числі з платіжними документами та борговими цінними паперами, вираженими у валюті України;
- 2) операції у іноземній валюті, в тому числі з платіжними документами та борговими цінними паперами, вираженими у іноземній валюті;
- 3) операції з банківськими металами.

У нормативно-правових актах з бухгалтерського обліку законодавець при визначенні операцій у іноземній валюті відштовхується від тлумачення поняття «іноземна валюта». Так,

згідно з міжнародними стандартами операція в іноземній валюті – це операція, яка визначається (чи потребує розрахунків) в іноземній валюті, включаючи операції, що виникають, коли суб'єкт господарювання: а) купує або продає товари чи послуги, ціна на які визначена в іноземній валюті; б) позичає або надає у борг кошти, якщо суми, які підлягають сплаті або отриманню, визначені в іноземній валюті, або в) іншим чином купує або ліквідує активи або бере на себе зобов'язання, визначені в іноземній валюті, чи погашає їх [3]. Вітчизняний стандарт дає схоже трактування операціям з іноземною валютою як операціям, що здійснюються в іншій валюті порівняно з тією, в якій ведуть бухгалтерський фінансовий облік та складають бухгалтерську звітність. У П(С)БО 21 також надаються приклади, проте перелік обмежується операціями, пов'язаними з експортом або імпортом товарів, інвестиціями, одержанням або виплатою дивідендів, відряджень за кордон тощо, проте не наведено критерії, за якими ті чи інші трансакції відносяться до операцій в іноземній валюті [4].

Серед науковців заслуговують на увагу погляди С.Ф. Голова, що перекликаються з нормами МСБО 21, який називає операцією в іноземній валюті господарську операцію, вартість якої визначена в іноземній валюті або яка потребує розрахунків в іноземній валюті.[5, с. 756]. В.Ф. Палій [6, с. 462] розглядає операції в іноземній валюті з точки зору дій з активами та пасивами підприємств як господарську операцію з майном і зобов'язаннями організації, оцінка яких виражена в іноземній валюті; виконання розрахунків також передбачається в іноземній валюті. Проте це визначення не враховує дії з об'єктами, які обліковуються на позабалансових рахунках, наприклад, переробку давальницької сировини для нерезидента.

Таким чином, вважаємо, предметом валютних операцій виступають валютні цінності, складовими яких є іноземна валюта, отже, операції в іноземній валюті відповідно виступають різновидом валютних операцій і є вужчим поняттям. Підсумувавши погляди вітчизняних науковців та взявши до уваги положення Декрету КМУ, наведемо власне трактування валютних операцій як операцій суб'єктів валютних відносин з валютними цінностями, що реалізуються через угоди на валютному ринку, у процесі здійснення зовнішньоекономічної діяльності суб'єктами господарювання та внаслідок руху валютних цінностей на територію України та за її межі, за винятком операцій у національній валюті між резидентами. Операції в іноземній валюті являються окремим видом валютних операцій, інструментом яких виступає іноземна валюта, платіжні засоби чи фондові цінності, виражені в іноземній валюті.

Література

1. Декрет Кабінету Міністрів України «Про систему валютного регулювання і валютного контролю» / Кабінет Міністрів України. – Режим доступу: zakon.rada.gov.ua.
2. Гарбінська А. В. Система валютних операцій як об'єкт валютного контролю // Науковий вісник Національного університету ДПС України (економіка, право). – 2009. – № 4(47). – С. 212-219.
3. Міжнародний стандарт фінансової звітності 21 «Вплив змін валютних курсів» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.minfin.gov.ua>.
4. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 21 «Вплив змін валютних курсів» [Електронний ресурс] / Міністерство фінансів України. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>.
5. Голов С. Ф. Бухгалтерський облік і фінансова звітність за міжнародними стандартами / С. Ф. Голов, В. М. Костюченко. – Х.: Фактор, 2007. – 976 с.

Марія ГОРБАТЮК
Березнівський лісовий коледж

**ОРГАНІЗАЦІЯ ОБЛІКУ ЗА МІСЦЯМИ ВИНИКНЕННЯ ТА
СФЕРАМИ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ НА ДЕРЕВООБРОБНИХ ПІДПРИЄМСТВАХ**